

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Rovaniemen hovioikeudelta lausuntoa pienriitamenettelystä

Hovioikeus lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Oikeusministeriön julkaisemassa pienriitamenettelyä koskevassa arviomuistiossa on perustellusti katsottu, että toimiakseen asianmukaisesti pienriitamenettely edellyttäisi määrärahojen lisäämistä. Muistion mukaan maltillisena pidettävä arvio 7 000 uuden pienriita-asian saapumisesta käräjäoikeuksien käsiteltäväksi edellyttäisi 33–42 käräjätuomarin vuosittaista työpanosta ja mahdollisena pidettävän 10 000 uuden asian käsittely 48–60 käräjätuomarin työpanosta. Lisäksi käräjäoikeuksiin olisi arvion mukaan palkattava 25–30 kärjäsihteeriä ja hovioikeuksiin 9 hovioikeudenneuvosta, 2 asessoria, 4 esittelijää ja kahdeksan henkilöä kansliahenkilökuntaan. Laskelmissa on jo huomioitu, että pienriitamenettelyllä olisi myös riita-asioiden käsittelyä keventävä vaikutus, sillä osa asioista, jotka nykyään käsitellään laajoina riita-asioina, käsiteltäisiin vastaisuudessa pienriitamenettelyssä.

Arviomuistiossa on todettu, että nykyisen järjestelmän ongelmakohtina on erityisesti pidetty oikeudenkäynnistä aiheutuvaa kuluriskiä ja pitkiä käsittelyaikoja. Esitetyssä pienriitamenettelyssä pääsääntönä olisi, että asianosaisilla ei olisi avustajaa. Tämä voi johtaa siihen, että käräjäoikeuksissa käsiteltävät pienriidat ovat laadultaan epäselviä ja jäsentymättömiä, ja edellyttävät jo kirjallisessa valmisteluvaiheessa merkittävästi enemmän tuomarin työpanosta kuin nykyisessä järjestelmässä, jossa asia tulee vireille pääsääntöisesti avustajan laatimalla kanteella. Yleisimmille juttutypeille laadittavat lomakepohjat voivat jossain määrin selkeyttää ja edesauttaa relevanttien seikkojen esilletuomista asianosaisen laittaessa pienriita-asiaa vireille ilman avustajaa.

Hovioikeuden käsityksen mukaan ainoastaan huomattavalla lisäyksellä kärjätuomareiden ja kärjäsihteerien määrään on mahdollista vaikuttaa käsittelyaikojen pituuteen. Kuluriskin osalta olisi perusteltua, että pienriitamenettelyssä säädettäisiin oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärästä. Pienriitamenettelyssä oikeudenkäyntikulujen määrä voisi olla portaittainen ja sidoksissa pääoman määrään (kulukatto). Tämä toisi myös ennakoitavuutta riidan molemmille osapuolille. Avustajan käyttöä ei ole perusteltua kieltää, mutta oikeudenkäyntikulujen korvattavuuden rajaamisella avustajan käyttämisestä pienriitamenettelyssä tulisi poikkeuksellista. Oikeuden väärinkäyttötapausten johdosta on syytä säilyttää mahdollisuus velvoittaa osapuoli maksamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut täysimääräisenä vastaisuudessaakin.

Yhtenä isona asiaryhmänä pienriitamenettelyssä olisi todennäköisesti riitautuneet summaariset asiat. Se, jatketaanko riitautuneen summaarisen asian käsittelyä pienriitamenettelyssä vai laajan riita-asian käsittelyjärjestyksessä, riippuisi kohteen arvosta. Arvon asettamisen osalta hovioikeus katsoo nykyinen inflaatiotilanne huomioon ottaen, että arvo on hyvä asettaa riittävän korkeaksi.

Hovioikeus kiinnittää erityisesti huomiota siihen arviomuistiossa esitettyyn seikkaan, että merkittävien käyttäjäryhmä arviomuistion verrokkimaiden pienriitamenettelyissä on pienet ja keski suuret elinkeinonharjoittajat, joilla on paljon yksityisiä asiakkaita. Hovioikeus toteaa, että elinkeinonharjoittajat saavat jo nykyisessä järjestelmässä asiansa käsitellyksi summaarisessa menettelyssä, joka on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi ratkaista riidattomia asioita. Sanotun ryhmän oikeuksiin pääsyn edistämistä on sinänsä pidettävä tavoiteltavana, mutta perusteltua olisi arvioida tarkemmin keinoja, joilla intressiltään pieniä riitoja koskevan menettelyn kehittämiseen osoitetut panostukset tulisivat laajemman joukon, erityisesti kuluttajien, hyödyksi.

Pienriitamenettelyssä annettavien ratkaisujen perusteluvollisuuden yksinkertaistaminen ja keventäminen vaatii tarkempaa selvittelyä. Ratkaisun kirjoittaminen vaatii lähes yhtä paljon resursseja kuin asian valmistelu ja jutun käsitteleminen istunnossa. Sen vuoksi jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida sitä, millä keinoin pienriitamenettelyssä annettava ratkaisu poikkeaa esimerkiksi laajassa riita-asiassa annettavasta ratkaisusta. Tällä on merkitystä myös muutoksenhakutuomioistuimen mahdollisuuksiin arvioida kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Muutoksenhakuoikeuden rajoittaminen ei ole hovioikeuden käsityksen mukaan perusteltua, sillä hovioikeusmenettelyä koskevat jatkokäsittelylupasäännökset soveltuvat lähtökohtaisesti hyvin myös pienriitamenettelyssä koskevien ratkaisujen arviointiin ja ratkaisemiseen.

Hovioikeuden lausunnon ovat valmistelleet hovioikeudenneuvos Kirsi Erkkilä ja kärjänotaari Otto Vahtera.

Presidentti

Jyrki Kiviniemi

Ålander Tuula
Rovaniemen hovioikeus